

Samenvatting van "Seks op school" door Peter Brückner

I. Inleiding

Doel van het boek is duidelijk te maken wat een moraal van seksueel bevrijding betekent voor de voorlichting en opvoeding.

Seksueel gedrag maakt deel uit van het totale gedragspatroon van ieder mens. Het totale gedrag wordt voor een groot gedeelte bepaald door de maatschappelijke omgeving, waarin het zich afspeelt. Dus ook het seksuele gedrag hangt ten nauwste samen met de maatschappelijke omgeving.

In de huidige westerse maatschappij signaleert Brückner twee ontwikkelingen:

1. Het bestaan van goede betrouwbare voorbehoedsmiddelen (pil!) maakt het mogelijk dat we erotisch en voortplanting als twee afzonderlijke dingen kunnen zien. Men kan genieten van seks, zonder zorg om zwangerschap. M.a.w. de mens heeft de kans zich een stuk seksuele vrijheid te verwerven, dat plaats laat voor tederheid en genot.

2. Dit genieten van een stukje vrijheid wordt echter onmogelijk gemaakt.

Oorzaken:

- In onze productie/consumptie-maatschappij heeft seks de betekenis gekregen van ruilprodukt, onderwerpingsmiddel, prestatiesymbool. Genot en tederheid zijn gedegradeerd tot toekomstige factoren. Het seksuele klimaat is vercommercialiseerd.

- In plaats van vriendelijkheid en tederheid heerst in onze maatschappij "geinstitutionaliseerde haat". De onrechtvaardige verdeling van macht en bezit creëert een sfeer van vijandigheid, waarin bijvoorbeeld de scholen seksuele contacten tussen de kinderen strenger bestraffen dan geweldsdidgeden, en waarin het strafrecht strengere straffen kent voor seksuele activiteiten van volwassenen met kinderen dan voor moord.

- Ook seksuele voorlichting en opvoeding dragen de sporen van de zakelijke vijandige verhoudingen. Verklaring van het seksuele en tegelijkertijd onderdrukking ervan worden benadrukt: Weliswaar verschaffen ouders en scholen in het algemeen meer en betere informatie dan vroeger, maar de hele voorlichting is gericht op het afremmen i.p.v. het bevorderen van de seksualiteit. Men wijst de jeugd op seksuele plichten, ermee verbonden voordelen (meisjes!) en verzuimt de kern van de seksualiteit, tederheid, solidariteit, te noemen.

Deze discrepantie tussen mogelijke en feitelijk bestaande seksuele vrijheid tracht Peter Brückner te verklaren. Hij doet dat door eerst wat feitelijke gegevens omtrent seksueel gedrag en attitudes van de jeugd te bezien en vervolgens in te gaan op de relatie tussen het seksueel gedrag van de jongeren en hun sociale milieu, waarbij speciale aandacht voor de rol van de voorlichting.

Ten slotte maakt Brückner duidelijk, dat de bestaande gedragingen en attitudes niet op zichzelf staan, maar ten nauwste samenhangen met de ontwikkeling van de kapitalistische produktiewijze.

II. Feitelijke gegevens over seksuele gedragingen en opvattingen van jongeren:

Seksuele gedragingen.

1. Schofield ondervroeg 15-19-jarigen en constateerde dat 22% van de jongens en 47% van de meisjes bij hun eerste coïtus negatieve ervaringen hadden opgedaan (schaamte, angst, eigenlijk niet fijn vinden).

Zeker speelt angst voor zwangerschap een rol, maar beslist niet alle teleurstellingen zijn hieraan toe te schrijven, gezien het redelijke peil van de huidige anti-conceptiemiddelen.

Belangrijker is, dat de teleurstelling voortkomt uit het niet voorbereid zijn op zinnelijk genot.

Seksueel genieten is niet iets dat men instinctief doet, men moet het leren. In seksuele voorlichting die de jongeren krijgen wordt verzuimd de seksualiteit te verfijnen, te cultiveren. Het genotsspect wordt naar een duistere achtergrond geschoven, waardoor men bij de eerste coïtus (en ook daarna) een behoorlijke kans heeft teleurgesteld te worden.

2. Het niet voorbereid zijn op seksuele activiteiten uit zich ook in de vele "spontane" eerste coïtussen.

Volgens Schofield had slechts 14% van de jongens en 15% van de meisjes zich de eerste coïtus bewust voorgenomen. Voor de rest van de ondervraagden gebeurde het doordat de omstandigheden toevallig gunstig waren. Het geringe gebruik van voorbehoedmiddelen behoeft dan geen verwondering meer te wekken.

3. Cijfers over de tweede coïtus tonen aan, dat (in Engeland) meer dan de helft van de jongens en driekwart van de meisjes meer dan één keer met hun eerste partner sliepen. De vaak teleurstellende ervaring van de eerste coïtus schijnt toch niet veel invloed te hebben op de verstandhouding tussen de partners!

Statistieken onthullen ook een verband tussen de duur en intensiteit van een relatie en de seksuele ervaring van de partners: Jongeren met ervaring op het gebied van geslachtelijke omgang blijven langer bevriend met hun partner dan jongeren zonder deze ervaring.

Verder wordt de frequentie van de geslachtsomgang vaak bepaald door de aard van de relatie: Het aantal vaste vriendschappen en verloningen was procentueel zeer hoog bij de jonge mensen die regelmatig geslachtsomgang hadden.

Evenals vele andere deskundigen, ziet Schofield in deze drie gegevens - meerdere malen slapen met de eerste partner, verband tussen ervaring en langere duur van een relatie en vaste relatie bij meerdere malen geslachtsomgang - een bewijs van de monogame instelling van de jeugd. Promiscuïteit ligt beslist niet in haar aard, integendeel, men komt veelal tot een definitieve relatievorming die veel weg heeft van een huwelijk met de bijbehorende regels van trouw en standvastigheid.

4. Brückner constateert verschil in coïtuservaring tussen de schoolgaande en de werkende jeugd: Op hun negentiende jaar had slechts 29% van de mannelijke en 19% van de vrouwelijke scholieren hun eerste coïtus achter de rug, tegen resp. driekwart en tweederde van de werkende jongens en meisjes. Dit verschil is wél geringer in vergelijking met de vorige generaties, maar het blijft aanzienlijk.
5. Over het algemeen hebben zich in het seksuele leven van de jeugd niet zulke grote veranderingen voorgedaan. Weliswaar blijkt uit de statistieken een zekere toename van voorechtelijk geslachtsverkeer, maar de voorechtelijke partnerschiktheid is daarbij teruggelopen. Men verandert minder vaak van partner dan de mensen die vroeger voorechtelijk geslachtsverkeer hadden. De huidige voorechtelijke seksualiteit is monogaam en mondt gewoonlijk uit in een huwelijk.
6. Het ideaal van de romantische liefde viert nog hoogtij! Dit blijkt uit het onderscheid dat men ook tegenwoordig nog maakt tussen seks en liefde. Vroeger was dit in de zin van seks = laag, lichamelijk, animal, en liefde = geestelijk, onaards, buitengewoon. Tegenwoordig blijkt het onderscheid uit de schijnbaar progressieve bewering, dat seks eigenlijk niet verschilt van andere behoeften zoals eten en drinken. "Liefde" daarentegen is iets heel anders, totale harmonie, samensmelten van lichaam en ziel, etc.

Wil men dan seks en liefde verenigen dan stelt men wel erg hoge eisen aan de beleving van de seksualiteit: Het wordt een dooierstige zaak, het spel-element gaat verloren.

7. Anderzijds geeft de jeugd tegenwoordig ook blijk van een zeer zakelijke instelling. Het seksuele genot wordt dikwijls bedorven door het feit, dat twee partners elkaar als een soort koopwaar gaan beschouwen. In onze industriële maatschappij wordt ook de seksualiteit onderworpen aan de principes van vraag en aanbod. Men schat de "ruilwaarde" van de partner, tracht de eigen ruilwaarde zo hoog mogelijk op te voeren door bijvoorbeeld veel geld uit te geven aan consumptiegoederen en ook op seksueel gebied "prestaties" te willen leveren. Dit blokkeert het genieten van de seksualiteit.

Opvattingen van de jeugd over seks en huwelijk:

Brückner constateert dat de meerderheid van de schoolgaande jeugd in de seksuele verdrukking leeft:

1. Pas wanneer er sprake is van "liefde" - en dan bedoelt men meestal een monogame relatie die tot een huwelijk leidt - is 90% van de ondervraagde studenten voor premaritale geslachtsomgang. Van de studenten keurt 56 tot 65% buitenechtelijke relaties af. De meerderheid staat achter de bestaande echtscheidingswetten.
Als redenen voor de innige verbondenheid van genot, genegenheid en huwelijk suggereert Brückner de bedreiging van de grote stad en vooral het vervreemde karakter van de arbeid die men verricht, waardoor de mensen ondergedompeld worden in anonimiteit en monotonie. Het gezin wordt dan een toevlucht, een reddingsboei.
2. ± 10% van de ondervraagde studenten huldigt een dubbele moraal: Stelt prijs op maagdelijkheid, de half koloniale status van de vrouw, positie van man als hoofd van het gezin.
Men wil graag vrouwen: 2 op de 3 meisjes voor het 25ste jaar. De dubbele moraal is onder werkende jongeren sterker aanwezig: 42% vindt bijv. de man het hoofd van het gezin.
3. Er blijkt een grote onverdraagzaamheid onder de jongeren te bestaan t.a.v. homoseksualiteit: In Denemarken vond men 41% van de jongeren met een negatieve houding t.o.v. homoseksuelen, waarvan 13% zich agressief toonde.
Ook hier blijkt verschil in houding tussen werkende jongeren en scholieren. Brückner concludeert hieruit enerzijds een relatie tussen kennis en tolerantie en anderzijds tussen sociale klasse en tolerantie.
De groep die normaal de minst machtige is, voelt zich in het geval van homoseksualiteit behoren tot de grote heteroseksuele meerderheid en zet zich dan ook agressief af tegen de homoseksuele minderheid.

III. Verband tussen seksuele opvattingen en gedragingen van jongeren en het sociale milieu waartoe zij behoren.

In het bovenstaande is al verschillende keren melding gemaakt van verschil in gedrag en attitude tussen scholieren en werkende jongeren.

In dit verschil komt de rol, die het sociale milieu speelt bij de ontplooiing van de seksualiteit van de jongeren duidelijk tot uiting.

Brückner zegt letterlijk: "Het sociale en individuele leven van de intellectuelen (of van de intellectuelen in wording) speelt zich inderdaad op een "hoger" niveau af dan dat van de arbeiders en kleine beampten. Zij blijven een soort elite".

Concreet betekent het verschil in "niveau" o.a. dat bij de eerste groep het voorspel langer duurt, men vaker naakt is, het licht aan blijft tijdens het vrijen, etc.

Het sociale milieu is de voornaamste oorzaak van het verschillende seksuele gedrag en wel via diverse factoren:

1. Werkende jongeren missen het associatief denkvermogen en de nodige fantasie, die nodig zijn voor het experimenteren met het eigen lichaam en dat van de partner om zo de mogelijkheden ervan te ontdekken. Oorzaak van het ontbreken van associatievermogen en fantasie is de werksituatie van werkende jongeren, waarin zij vaak afhankelijk zijn, elkaars rivalen zijn en weinig initiatief kunnen tonen. Het gevolg is dat zij afstompen in een vijandige sfeer, die geen ruimte laat voor erotische gedachten.
2. Materieel verkeren werkende jongeren in ongunstige omstandigheden: Slechte behuizing, weinig vrije tijd, vermoeiend werk.
3. Werkende jongeren weten vaak niet hoe aan voorbehoedsmiddelen te komen en zijn überhaupt slecht voorgelicht: Hun ouders zijn niet in staat het probleem van de seksuele relaties te "verwoorden".
4. Werkende jongeren zitten erg vast aan de traditionele man/vrouw-rolpatronen en aan het ruilprincipe, concurrentiegeest, prestatiedrang, waardoor het hun onmogelijk is van seks te genieten. Generatieconflicten komen bij werkende jongeren minder voor dan bij scholieren; "werkende jongeren integreren zich te goed in de bestaande systemen". Al vóór het huwelijk stellen zij zich de rollen van man en vrouw duidelijk voor, waardoor de kans op gemeenschappelijke bevrediging van gelijkwaardige partners alleen maar kleiner wordt.

De resultaten van het een en ander zijn duidelijk merkbaar:

- Werkende jongeren beginnen vroeg met seksuele omgang. Wat zij in hun werk missen proberen ze te compenseren in seksuele relaties. Dit lukt niet doordat zij niet de kans hebben gehad hun fantasie en eigen mogelijkheden te ontwikkelen. Hun seks-beleving wordt daardoor gekenmerkt door repressie en primitiviteit.
- Als reactie vormt men zich een traditioneel ideaalbeeld van "de ware partner", die altijd uit een hogere klasse is. Om zoveel mogelijk kans op het verkrijgen van zo'n partner te hebben, grijpt men vooral uiterlijke middelen aan. Men richt zich volkomen op het "ruilprincipe", wil zich zo duur mogelijk verkopen.
- Om snel uit de ellende te raken wil men snel trouwen (met een partner uit dezelfde klasse), een woning inrichten, kinderen krijgen, etc. Men integreert zoals gezegd volkomen in de bestaande systemen. Het ideaal wordt nooit benaderd. Brückner noemt hier het gevaar van het gefrustreerd autoritaire gezin, dat een uitstekende voedingsbodem vormt voor het fascisme!

Maar de werkende jongeren vormen wél de overgrote meerderheid van de jeugd: Met 16 jaar zit nog maar 22% op school, de rest van de jeugd werkt. M.a.w. de seksuele revolutie (pil → vrijheid) gaat aan de meerderheid van de jeugd voorbij! Zij die er wel van genieten, de scholieren, bevonden zich reeds in een bevoorrechte positie.

IV. De rol van de voorlichting

Een belangrijke factor, volgens welke het sociale milieu invloed heeft op de beleving van de seksualiteit van de jongeren is de voorlichting, zowel de algemeen maatschappelijke als de seksuele voorlichting. Brückner gaat hier in op de seksuele voorlichting.

Seks is géén kwestie van reflexen, maar moet aangeleerd worden.

Hoe?

Vroeger (middeleeuwen) maakten de kinderen al vroeg met vele aspecten van de seksualiteit kennis via spelletjes van en met volwassenen: Genitale contac-

ten tussen volwassenen en kinderen werden openlijk aangemoedigd. Tegenwoordig zijn dergelijke contacten taboe. Zij vinden nog wel plaats, maar in een sfeer van incest en verkrachting, wettelijk strafbaar. Het is allerminst bewezen, dat seksspelletjes van kinderen met volwassenen schadelijk voor het kind zijn, integendeel, het is heel goed mogelijk, dat er echt sprake is van een liefdesrelatie. Wat het seksuele contact wel schadelijk maakt is de straf die men ervoor toekent en die de ervaring voor het kind tot een traumatische kan maken. Moet men dan seksuele contacten tussen ouderen en kinderen als de methode van voorlichting aanprijzen? Zover gaat Brückner niet. Het is één methode, maar beter is dat kinderen in seksspelletjes met elkaar leren wat genot en tederheid betekenen. Deze spelletjes tussen kinderen moet men stimuleren.

Hoe is de huidige situatie in de doorsnee-gezinnen?

De ouders zien hun kinderen veelal als hun eigendom, waarmee ze alles mogen doen. Dat varieert van kindermishandeling tot het verboden verhinderen van de zinnelijke ontplooiing van het kind van jongs af aan.

De kinderen passen zich aan aan de ouderlijke normen, wat hun latere seksuele emancipatie ernstig bemoeilijkt. Dit geldt vooral voor de lagere klassen, maar de scholieren zijn er, wat dit betreft, niet veel beter aan toe. Nergens worden seksuele relaties aangemoedigd, positief benaderd. Niemand tracht van zijn kinderen goede minnaars te maken!

Men dient zijn kinderen te leren hun partner nooit als willeloos object te beschouwen, maar wel als lustobject met een eigen wil en karakter.

Dit verwaarloost men in de opvoeding en voorlichting. In plaats ervan leert men zijn kinderen het ruilprincipe en tucht, gehoorzaamheid. Over seks wordt niet of zo min mogelijk gepraat: De seksuele behoeften worden gereduceerd tot een genitale drang tot ontlading, de sfeer wordt gedeseksualiseerd.

Dit geldt ook voor de seksuele pedagogiek op scholen, vormingscentra; deze is eveneens gericht op seksuele repressie.

Tegelijkertijd brengt de vercommercialisering van de seks mee, dat vele strenge seksuele normen niet meer zo nauw worden genomen; de seksgolf in de massamedia, het bestaan van de pil, prikkelt de jeugd tot meer seksuele vrijheden. De mogelijke seksuele vrijheid kan echter een bron van frustratie worden, als niet een "nieuwe moraal" wordt ontwikkeld, met een vriendelijker gezicht. En pas in een maatschappij waar solidariteit, gelijkwaardigheid en vriendelijkheid de relaties tussen mensen bepalen, kan iedereen leren wat genot in een mensenleven kan betekenen. Een dergelijke maatschappij eist echter wel andere productie-, machts- en bezitsverhoudingen!

V. Het einde van de burgerlijke seksuele moraal

Aan de ene kant is de moraal wat minder streng geworden (het maagdevlies staat niet meer zo centraal, jongens doen hun eerste ervaring niet meer op bij prostituees, er is meer voorrechtelijke omgang, minder angst voor zwangerschap), anderzijds zijn de mensen op seksueel gebied helemaal niet veel vrijer dan vroeger, ze genieten nog steeds niet van de seks. Het huwelijk, de heersende machtsverhoudingen, zedelijke normen en de vercommercialisering van de seks drukken de echte seksbeleving (het genieten) dood.

Daarbij zijn de kansen op genot en geluk ook nog erg oneerlijk verdeeld tussen de verschillende lagen van de bevolking. Toch signaleert Peter Brückner voortekenen en voerspelt hij de ondergang van de burgerlijke moraal op seksueel gebied: Deze moraal zal aan eigen tegenstrijdigheden - immanent aan het laat-kapitalistische systeem - ten ondergaan.

- Enerzijds het aanmoedigen van irrationeel consumptiegedrag, behoeftenbevredestiging ter verhoging van de produktie en anderzijds het benadrukken van industriële discipline, creëren een scherp onderscheid tussen werkgedrag en vrijetijdsgedrag, met diametraal tegengestelde gedragsregels. Spanningen zijn het gevolg.
- De functies die het gezin uitoefent vormen ook niet bepaald een consistent geheel: Intimiteit, bescherming, maar tegelijkertijd onderdrukking van de vrouw, van de seksualiteit en het aanmoedigen van de consumptie (ook van seks).
- Moderne voorlichters à la Oswald Kolle wijzen op de ondergang van de klassieke burgerlijke seksuele moraal, maar zij doen dit in een steriele filmwereld, bevestigen en spelen in op alle bestaande vooroordelen omtrent huwelijk, rol man/vrouw.
Hun taak is die van de middenklasse, de lagere klasse krijgt niet de kans om fantasie en eigen mogelijkheden op seksueel gebied te ontwikkelen.

Nogmaals: De burgerlijke seksuele moraal zal ten gronde gaan, niet als gevolg van emancipatie en bevrijding, maar in een dialectisch proces, immmanent aan deze maatschappelijke orde.
Voor werkelijke bevrijding van het individu is het noodzakelijk, dat de machts- en bezitsverhoudingen, in casu de politieke en economische structuren worden gewijzigd!

Wiky van Rijssel,
Wetenschappelijk Bureau.